

*О. А. Шумейко,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри культурології
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ЗНАЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ТА МОРАЛЬНО- ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ПРАВНИКА

Естетична культура – одна із складових загальної культури особистості, а саме, складова її духовного розвитку, що певним чином

складає естетичну культуру сучасного суспільства. Під естетичною культурою розуміється вплив мистецтва та законів краси на духовний розвиток особи, на його поведінку з метою пізнання та вирішення завдань, які стоять перед ним.

Естетична культура складається з естетичної свідомості, яка перш за все спрямована на емоційно-чуттєве сприйняття навколишньої дійсності та фіксує особливості та рівень осмислення цінностей особою, соціумом; естетичної діяльності, а також духовних цінностей. Естетична культура охоплює всі сфери життєдіяльності людини і спрямована на перетворення навколишнього світу відповідно до уявлень про досконале, довершене тощо, пов'язане з гармонійною самореалізацією особи.

Традиційно до чинників, що формують рівень естетичної свідомості, відносять естетичне почуття, естетичний смак та естетичний ідеал. Тобто мова йде про формування певної культури, зокрема естетичної. Естетична культура – це сукупність естетичних цінностей, що існують у соціумі, способи і засоби їх створення та засвоєння. Естетична культура особистості – це рівень опанування естетичною культурою цілого соціуму.

Естетична культура формує в особі цілісне ставлення до навколишнього світу в цілому, вона являє собою певну грань загальних, універсальних відносин і тому виступає мірилом універсальності та гармонійності особистості. У жодному разі ні інтелектуальний, ні емоційний розвиток особистості не може бути повним, якщо вона естетично нерозвинена. Естетична культура певним чином забарвлює емоції, волю і розум особи вмінням бачити, відчувати та створювати красу відповідно до законів краси.

Специфіка професійної діяльності юриста загалом полягає в тому, що відбувається інтеграція почуттєвого та раціонального, тобто виникає своєрідний діалог між ними, на підставі якого сприйняття інформація переходить у почуття або залишається на чуттєвому рівні.

Під естетичною культурою юриста розуміється почуттєвий вплив мистецтва і законів краси в правовій естетиці на формування професійної правосвідомості юриста з метою кваліфікованого вирішення ним правових питань. Потрібно акцентувати увагу, що у формуванні естетичної культури особи, зокрема і естетичної культури юриста, особливе місце належить мистецтву, де за будь-яким фактом художньої творчості в будь-якому виді мистецтва, за будь-яким виявом спеціального обдарування митця, в основі лежить відношення людини до навколишньо-

го світу і в цілому до життя. Вплив мистецтва і законів краси здійснюється на почуттєвому рівні, адже естетичне сприйняття правових явищ відбувається через органи почуттів. Мистецтво є своєрідним провідним компонентом естетичної культури юриста, воно створює особливий духовний світ людини – світ краси та емоцій.

Особлива роль, яку виконує мистецтво у формуванні правосвідомості юриста, полягає в тому, що воно активізує суспільну комунікацію, немов примушує розмовляти з людиною. Естетичне переживання, зокрема, є таким своєрідним діалогом. Мистецтво несумісне з шаблоном чи копіюванням, адже воно є самостійним витвором особи. Мистецтво активно впливає на формування у юриста правового почуття. Естетична цінність правосвідомості юриста забезпечує професійну поведінку; юрист більш свідомо оцінює правову ситуацію, відбувається певне переосмислення набутих раніше правових знань.

Професійна правосвідомість як складова естетичної культури впливає з естетичної свідомості. Естетична свідомість становить певний комплекс почуттів, уявлень, поглядів, ідей тощо і має такі складові елементи: естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал, естетичну теорію.

Естетична культура, впливаючи на естетичний розвиток юриста, певним чином формує іншу якість мислення, започатковує розвиток цілої низки загальнокультурних здібностей особи. Перш за все це позначається на якості емоційної культури особистості. Естетична культура правника сприяє розвитку образного мислення, мислення за аналогією та асоціацією, цілісності сприйняття конкретних образів, зорового уявлення тощо.

Культура поведінки – це важлива складова естетичної культури юриста, вона є зовнішнім проявом духовного багатства особистості та її внутрішнього світу; це сукупність форм повсякденної поведінки особи, в яких знаходять зовнішнє відображення моральної та естетичної норм поведінки. Моральні норми визначають зміст вчинків, мотиви поведінки, а культура поведінки, зокрема, демонструє як саме втілюються в поведінці вимоги моральності, наскільки органічно, природно і невимушено такі норми поєдналися з її способом життя, стали повсякденними життєвими правилами. Культура поведінки особистості, зокрема як і культура поведінки юриста, поєднує в собі всі сфери зовнішньої і внутрішньої культури особи: етикет, а саме правила поведінки у громадських місцях; культуру побуту, що охоплює відносини в колективі, естетичні вподо-

бання у виборі предметів споживання, естетику рухів тіла тощо. Потрібно окремо акцентувати увагу на культуру мовлення, що поєднує в собі правильність, чіткість, стислість формулювання і висловлювання думки. Моральна й естетична складові культури поведінки існують у тісній єдності і взаємодії. Особливо чітко це можна простежити у професійній діяльності юриста.

Зовнішня культура правника очевидна. Про неї можна зробити висновки з першого погляду, аналізуючи його поведінку в колективі, мовлення, стиль одягу тощо. Але однозначно зовнішня культура є певним виявом його внутрішньої культури. Варто звертати увагу не лише на спілкування та поведінку, а також на їх мотиви, внутрішню вихованість, що регулюють саму поведінку особи.

Формування внутрішньої і зовнішньої культури, її моральний і естетичний розвиток – це один з основних завдань, що стоять перед юристом. Ввічливість, простота, тактовність – загальноприйняті норми поведінки, що можуть по-різному виявлятися в поведінці. Стиль поведінки – це сукупність норм, правил поведінки, що характерні особі залежно від її моральних, естетичних, політичних поглядів, інтересів, настанов, життєвих позицій. На стиль поведінки значно впливає матеріальний стан особи. Упродовж усього життя стиль поведінки виявляється у мовленні, спілкуванні, вчинках особи; він дозволяє зробити висновок про інтелектуальний, моральний, естетичний розвиток особи, про її соціальну і професійну приналежність. Стиль поведінки не виникає сам собою; під час його формування велику роль відіграє соціальне мікросередовище; виховання; коло близьких друзів; естетична культура тощо. Але варто зазначити, що на підставі свого попереднього досвіду в особі складається певний ідеальний образ і при критичному самоаналізі вона дійде висновку, що і як їй потрібно змінити (удосконалити) в стилі поведінки.

Зацікавленість у питаннях регулювання поведінки визначаються рівнем духовного розвитку, естетичного та морального виховання і загалом естетичною культурою. Одним з найважливіших показників стану особи під час виконання своїх професійних обов'язків – її душевний комфорт, у створенні якого помітне місце посідає культура службових відносин, де значну роль відіграє службовий етикет, який регламентує відносини в колективі. Службовий етикет диктує той стиль поведінки, ті норми поведінки, які покликані сприяти створенню в колективі здорової морально-психологічної атмосфери.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра культурології

СУПЕРЕЧНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ МОРАЛІ І ПРАВА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
30 травня 2019 року**

Харків
«Право»
2019

Редакційна колегія:

А. П. Гетьман – д. ю. н., професор, заслужений діяч науки та техніки України, академік НАПрН України, проректор з наукової роботи НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

В. О. Лозовой – д. філос. н., професор, завідувач кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

Н. В. Маслак – к. ю. н., асистент кафедри кримінального права №1 НЮУ ім. Ярослава Мудрого, приватний нотаріус ХМНО Харківської області;

Ю. А. Меліхова – к. ю. н., доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

О. В. Прудникова – д. філос. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

Л. М. Сідак – к. філос. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого, секретар редколегії;

Т. М. Слінько – к. ю. н., доцент, завідувач кафедри конституційного права України НЮУ ім. Ярослава Мудрого;

О. А. Шумейко – к. філол. н., доцент, доцент кафедри культурології НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Суперечності взаємодії моралі і права в сучасному українському суспільстві : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 30 трав. 2019 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2019. – 200 с.

ISBN 978-966-937-725-8

Збірник містить наукові статті та тези наукових доповідей з питань філософії права, соціальної філософії, етики, правознавства, зокрема кримінального, конституційного, аграрного, екологічного права, кримінології, медицини, а також соціології, педагогіки та актуальних проблем юридичної освіти і морально-правового виховання особистості як складових системи національного виховання в сучасних умовах соціокультурного розвитку.

Для викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти.

УДК 17+177: 340.12

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

Маслак Н. В., Скрипник Р. В.

ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЯ ОБІГУ КАНАБІСУ В УКРАЇНІ:
МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ 101

Фоменко Л. К.

СПІВВІДНОШЕННЯ МОРАЛЬНОГО І ПРАВОВОГО АСПЕКТУ
МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ 105

Тематичний напрям 3.

ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ МОРАЛІ І ПРАВА В УКРАЇНІ

Кисельов М. М.

МОРАЛЬ І ПРАВО В ЕКОЛОГІЧНІЙ ЕТИЦІ 109

Маслак Н. В.

МОРАЛЬНІ ТА ЗАКОННІ ПІДСТАВИ ПРАВА
НА ВІДМОВУ В ЮРИДИЧНІЙ ПРОФЕСІЇ 115

Корнієнко Г. С.

МОРАЛЬ І ПРАВО В АГРОБІЗНЕСІ 120

Байрачна Л. К.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРОВОДА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЯК ІМПЕРАТИВ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ 123

Гізімчук О. О.

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКОНОДАВЧОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ 127

Середа О. В., Пацюра І. В.

МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ЯК ГАРАНТІЯ ІСНУВАННЯ
ПРАВА В СУСПІЛЬСТВІ 129

Сідак Л. М., Алієва А. В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ
У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ПРАВА 132

Меліхова Ю. А., Черний В. С.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ В СТРУКТУРІ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХ МІСЦЕ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ 134

Тематичний напрям 4.

**МОРАЛЬНЕ І ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ
ЯК СКЛАДОВІ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ**

Ценко М. Б.

ПРО ЕТИЧНИЙ СВИТОГЛЯД МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ 139

Сідак Л. М., Метеджи Д. Ю.

МОРАЛЬ І ПРАВО ЯК ГОЛОВНІ РЕГУЛЯТОРИ СУСПІЛЬНИХ
ВІДНОСИН В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ 143

Ценко М. Б., Морозов Я. І.

ВПЛИВ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ 146

Бурдука О. В.

ЦІННІСНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ
ЗА ДОПОМОГОЮ САМООСВІТИ 149

Шумейко О. А.

ЗНАЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ
ТА МОРАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ПРАВНИКА 151

Тітомир О. С.

ПРИРОДНО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ ПРАВА ЯК ІДЕЙНА
ОСНОВА ПРАВОВОГО І МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ 155

Тузиков С. А.

ДЕЯКІ МЕТОДИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ
ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
ТА СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ 159

Пивоваров В. М.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У МОРАЛЬНО-
ПРАВОВОМУ ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ ЮРИСТА 164

Лисенко О. А.

РОЛЬ МОВИ В МОРАЛЬНО-ПРАВОВОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІ 168

Бєлєнок О. А., Мацко-Демиденко І. В.

СОЦІАЛЬНИЙ ПРОСТІР ЖИТТЄВОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ КИЇВСЬКИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ 172

Чумак Т. М.

МОРАЛЬНО-ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО
ПОКОЛІННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 177

Середа О. В.

ГАРМОНІЯ ПРАВА І МОРАЛІ В БОГОСЛОВ'Ї ТА ПРАВОВІЙ
ДУМЦІ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО 182

Черемський М. П.

МИСТЕЦТВО ЯК ШЛЯХ ДО ПОДОЛАННЯ
СУПЕРЕЧНОСТЕЙ В СУСПІЛЬСТВІ 186

Слюсаренко Т. О.

ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА
КОНЦЕРТНОГО РЕПЕРТУАРУ КОБЗАРІВ-БАНДУРИСТІВ 191